

Creatief spelen voor jongens en meisjes

Bouwen aan de bouwhoek

Hoe transformeer je de bouwhoek van een gemakkelijke, vrije spelhoek voor jongens in een bruisend, creatief spel voor iedereen, jongens én meisjes? In dit artikel bespreken we verschillende ideeën om alle kinderen te inspireren, geven we tips voor nieuwe bouwmaterialen en bekijken we de rol van de leerkracht in de bouwhoek.

Lia van Haren en **José Hillen** zijn beiden werkzaam als jonge-kindexpert bij BCO Onderwijsadvies in Venlo.

De bouwhoek is in menig lokaal een hoek waar de jongens heerlijk spelen. Je hoeft er niet naar om te kijken, er wordt eigenlijk altijd prima gespeeld. Maar ... ze spelen er wel altijd hun eigen spel en steeds hetzelfde. Ze doen weinig met je suggesties en blijven voor je gevoel een beetje hangen in hetzelfde spel. En de meisjes zijn zo moeilijk te motiveren voor de bouwhoek ... Wat doe je daar nu aan? De meest effectieve manier om meisjes te motiveren voor de bouwhoek is door het inzetten van ander spel materiaal, of door er als leerkracht voor te zorgen dat de activiteiten in de bouwhoek aansluiten bij het thematisch werken. In de paragrafen die nu volgen, gaan we eerst in op de inzet van andere materialen dan het geijkte bouw materiaal. Daarna besteden we aandacht aan het rollenspel in de bouwhoek.

Bouw de buurt na

Het begint, zoals altijd, met inspiratie om de kinderen te prikkelen en om creativiteit op te roepen: zonder impressie geen expressie! (Van Haren & Hillen, 2015) Jonge kinderen leren vanuit eigen ervaringen, dus ga eens met de kinderen naar buiten! Bekijk samen de bouwwerken in de buurt. Want de toren van Pisa is natuurlijk een heel

bijzonder gebouw, maar in de belevingswereld van de gemiddelde kleuter nog erg ver weg. Veel leuker en leerzamer is het om gebouwen in de buurt te bekijken en te fotograferen, zoals de kerk in het dorp, de flat in de wijk, de kraam op de markt of de winkel om de hoek. Deze bouwwerken zijn herkenbaar voor kinderen, zijn een onderdeel van hun leefwereld en daarom leuk om na te bouwen. Je kunt namelijk elke dag van dichtbij kijken of je het haantje op de kerktoren wel op de juiste plek hebt gezet.

Bouwfases

Kinderen in de bouwhoek manipuleren met nieuw materiaal voordat ze werkelijk aan het bouwen gaan. Eerst moeten ze ervaren wat de mogelijkheden, maar vooral ook wat de onmogelijkheden van het materiaal zijn (Beets Kessens & Van der Heijden, 2013a; 2013b). Naarmate kinderen zich verder ontwikkelen, zullen ze vanuit manipuleren met materialen steeds meer behoefte krijgen om naar waarheid en zo precies mogelijk te bouwen. Om meer ingewikkelde, originele en decoratieve bouwsels (na) te maken moeten kinderen gebruikmaken van oplossingsstrategieën en fantasie. Geef kinderen de ruimte om zelf te bedenken wat ze nodig hebben om bouwsels te maken. Observeer als leerkracht het bouwgedrag van de kinderen en sluit je begeleiding, je materialen en aanbod daarop aan.

In prentenboeken vind je natuurlijk ook veel geschikte afbeeldingen. We noemen enkele kanjers waarmee je de kinderen kunt inspireren: Nederland, Sinterklaas, *De gele ballon* (Dematons, 2009), *Het muizenhuis* (Schaapman, 2011), *Wat een Winter!* (Berner, 2009). Ook praatplaten voor jongens en meisjes (bijvoorbeeld van een kleuter-methode) zijn hiervoor geschikt. Of maak samen eens een fotoboek met foto's van door de kinderen

zelfgemaakte bouwwerken. Die kunnen voor andere kinderen weer voor inspiratie zorgen. Bij jonge kinderen start het inspireren echter altijd met een eigen ervaring!

Er zijn drie kernvragen die je kunt stellen bij het bespreken van prentenboeken, praatplaten of foto's, als vervolg op een eigen ervaring:

- Wat zie je op deze plaat?
- Wat wil je gaan maken?
- Wat heb je daar voor nodig?

Juf Annette werkt met de kinderen aan het thema water aan de hand van het prentenboek *Nederland* (Dematons, 2012). Deze week bespreken ze de bruggen. Juf Annette praat met de kinderen over het uitstapje naar het kanaal in het dorp vorige week. Daar hebben ze ook de brug over het water gezien. Ze laat foto's van diverse bruggen aan de kinderen zien en gaat daarover met de kinderen in gesprek. Waarin verschillen de bruggen van elkaar? En welke vinden de meeste kinderen het mooist? Wie is er wel eens op een brug geweest? Of eronder? En wie heeft wel eens een brug gezien die open kon?

Juf Annette laat de kinderen de materialen bekijken die ze in de bouwhoek heeft klaargelegd. Ze heeft de bouwhoek uitgebreid met rietjes, plastic zakjes, bekertjes en stukjes boomstam. Ze vertelt dat zij de foto van het bruggetje bij de molen het mooist vindt en vraagt zich hardop af hoe ze die zou kunnen bouwen. Enkele kinderen komen direct met ideeën en samen met de juf laten ze zien hoe ze van bekertjes en Kapla een bruggetje kunnen bouwen.

Dan laat juf Annette de kinderen die vandaag in de bouwhoek werken ook een brug kiezen. In de bouwhoek praat ze kort met de kinderen verder over de gekozen foto's. Heeft iedereen al ideeën hoe ze de brug kunnen maken? En is alles wat ze daarbij nodig denken te hebben voorhanden?

De uitrusting van de bouwhoek

Bij het inspireren van kinderen is ook het materiaal, de uitrusting van de bouwhoek van belang. Denk aan goed bouw materiaal, zoals blokken in verschillende maten en uitvoeringen, maar ook aan constructiemateriaal, zoals Lego, K'nex en Duplo. Spelmateriaal hoort ook in deze hoek aanwezig te zijn, bijvoorbeeld plastic dieren, My Little Pony, Playmobile en Barbie. Materialen om bouwwerken te decoreren zijn mozaiek, papieren slingers en afval van tapijt en stof. Belangrijk is niet alleen dat er goede basismaterialen aanwezig zijn, maar ook dat er voldoende afwisseling is in materialen. Dit geeft ook zeker weer nieuwe impulsen voor het spel van alle kinderen, jongens én meisjes.

Kosteloos materiaal is onmisbaar in deze hoek. Goede bouwwerken of constructies worden namelijk niet per se alleen gemaakt van originele bouw- of constructiematerialen. (Schoenen)dozen,

Inhoud van de bouwdoos

Stel zelf een doos met spannende bouwhoekspullen samen: verfroerstokjes, plastic afvoerbuizen (bouwmarkt), kleine plaatjes dun MDF (4 mm dik) of triplex, restjes uit de afvalbak van de plaatselijke timmerzaak (wel even de splinters wegschuren), knijpers, stroken hout (dunne brede latten of stroken MDF), stukken touw, stokjes, een zuignap of andere verrassende zaken die een kleuter zomaar op een slim idee kunnen brengen.

lege melkpakken, dik papier en een rol schilders-tape geven hele andere bouwwerken dan blokken. Wielen, een doos en dunne stokjes worden al snel een 'bouwdoosauto'. Als je in sommige latjes op blokken een klein gaatje boort, snapt een kleuter dat je er een stokje of touwtje in kunt steken. Er zal wel eens wat kapot gaan, maar ach, het is goedkoop materiaal.

Vergeet ook het schrijfmateriaal in de bouwhoek niet. Als kinderen de entree van een diertuin willen maken, zijn een naam van de diertuin en het woord 'ingang' van groot belang. Met plakband kunnen de kinderen hun teksten op het bouw materiaal bevestigen.

Materialen als een rivier (een smalle blauwe lap stof of vloeipapier), een vloerkleed of gordijnen (stukjes stof of tapijt) een kleine auto, een bootje, een poppetje of een dier, passend bij het thema, zorgen ervoor dat een bouwwerk een functie krijgt. En daar kun je weer op reageren: 'Kan het poppetje door de poort? Is de weg breed genoeg voor de auto? Kan er een schip onder de brug door?'

Speel het spel mee

Afhankelijk van de ervaringen van de kinderen, de afbeeldingen en de materialen zorg je als leerkracht voor impulsen die de weg openen naar nieuw of ander spel.

Speel waar dat kan zelf mee en creëer daarbij je eigen bouwwerk. Start met een korte observatie van het spel van de kinderen en imiteer dat spel met je eigen materialen. Aap het spel niet na, maar speel een soortgelijk spel als de kinderen, met je eigen materialen. In plaats van steeds vragen te stellen aan de kinderen vraag je je dingen hardop af, verwonder je je over aspecten van je eigen bouwwerk. 'Hoe kan ik nu een raam in deze muur maken? Ojee, zo het gaat niet ...' 'Oh kijk, ik heb een deur gemaakt met deze blokjes. Dat heb ik zo en zo gedaan.'

Of je maakt fouten in je eigen bouwwerk, die je hardop benoemt of als een probleem aan kinderen voorlegt. 'He, die deur, daar klopt iets niet aan, maar wat? Och nee, dat kan natuurlijk niet zo. Maar hoe kan ik dat dan wel maken?' Als geen van de kinderen reageert, heb je bij hen nog niet de juiste snaar geraakt. Vanuit de 'problemen' die je met je eigen bouwwerk tegenkomt, inspireer je kinderen tot nieuwe handelingen die ze kunnen toepassen in hun eigen spel.

Zo moet er bijvoorbeeld – om het hok van Flappie de cavia te kunnen bouwen – eerst onderzoek

gedaan worden. Je moet namelijk weten hoe groot Flappie de cavia is, hoeveel ruimte de cavia nodig heeft om fijn te kunnen lopen en hoe hoog een cavia kan springen.

Voorbeelden van 'problemen' voor de bouwhoek zijn:

- Welke dieren kunnen naast elkaar in de diertuin leven en hoe hoog moeten de hekken worden gemaakt?
- Hoe maken we voor de gevaarlijke leeuwen een stevig hok?
- Hoe groot moet een garage zijn voor Bob die twee bussen en een auto heeft?
- De koning wil voor de bruiloft van zijn prinses mooie mozaïekvloeren in de zalen van het kasteel laten leggen. Wie kan helpen met het leggen van mooie patronen in de vloer?
- Hoe ziet een beverburcht er eigenlijk uit? Kunnen we dat maken?
- Hoe groot moet een bouwwerk worden als we er zelf in willen spelen?
- Hoe bouw ik een ronde toren?

Laat kinderen zelf ontdekkingen doen, maar help waar nodig. Frustratie over het niet bereiken van het gewenste resultaat kan ertoe leiden dat een kind niet meer in de bouwhoek wil spelen. Dat moet je zeker zien te voorkomen.

'Doen alsof' in de bouwhoek

Met verkleedmaterialen kun je de bouwhoek ombouwen tot een heuse spelhoek, waar de kinderen manipulerend spel of een rollenspel kunnen spelen. Als je bijvoorbeeld zorgt dat er bouwhelmen en veiligheidshesjes zijn, kunnen de kinderen zich verkleeden als bouwvakker. Ze gaan muren metselen en maten opmeten. Tijdens het bouwen moeten ze stenen wellicht met een heftruck of vrachtwagen verplaatsen.

Een ander voorbeeld is het bouwen van hokken voor de dieren van de boerderij en de rol van boer of boerin. De dieren in de hokken moeten ten slotte toch ook verzorgd worden.

Als je als leerkracht meer aandacht besteedt aan (rollen)spel in de bouwhoek, past de bouwhoek beter binnen het thematisch werken en sluit daarmee ook beter aan bij de belevingswereld van de kinderen. Hierdoor zullen ook meisjes sneller

in de bouwhoek aan de slag gaan. Zij zijn immers – meer dan jongens – gericht op communicatie en kunnen die behoefte in het rollenspel goed kwijt (Knobbe, 2012). Ze krijgen met rollenspel in de bouwhoek de kans hun bouwwerken te associëren met de voor hen bekende (leef)wereld en daarin te spelen. Als je meisjes in de bouwhoek laat samenwerken, kan de communicatie gemakkelijk een onderdeel van het spel blijven. Omdat jongens die behoefte tot communiceren over het algemeen minder hebben, zullen zij voor meisjes een minder aantrekkelijk maatje zijn in de bouwhoek.

Betrek eventueel ook de huishoek bij de bouwhoek (Van der Heijden, 2015). Laat de kinderen in de bouwhoek een diertuin bouwen die bezocht kan worden door de kinderen uit de huishoek. Natuurlijk moet er dan ook iemand bij de kassa zitten. Of laat de kinderen in de bouwhoek stallen bouwen voor boerderijdieren, terwijl de huishoek de boerderij is.

Conclusie

Kortom, de begeleiding van meisjes in de bouwhoek vraagt hetzelfde van je als de begeleiding van jongens, namelijk dat je je inleeft in hun belevingswereld en daar ruimte voor creëert. Maar dat zal voor leerkrachten van groep 1-2 geen probleem zijn!

De bouwhoek verdient net zo veel aandacht en dezelfde begeleiding als de huishoek. Dus speel en ontdek de mogelijkheden van de bouwhoek met de kinderen. De volwassene inspireert!

Meer weten?

Voor meer informatie www.bco-onderwijsadvies.nl. Volg het jonge-kindteam van BCO onderwijsadvies op Pinterest voor mooie bouwvoorbeelden: www.pinterest.com/jongekind.

Geschikte prentenboeken voor de bouwhoek

- Berner, R.S. (2009). *Wat een Winter! Gent: Lannoo.*
- Dematons, C. (2009). *De gele ballon.* Rotterdam: Lemniscaat.
- Dematons, C. (2012). *Nederland.* Rotterdam: Lemniscaat.
- Schaapman, K. (2011). *Het muizenhuis.* Amsterdam: Rubinstein.

Leestips

- Beets Kessens, A., & Heijden, A. van der, (2013a). *Bouwen!* *HJK*, 41(4), 4-7.
- Beets Kessens, A., & Heijden, A. van der, (2013b). *Van hek tot hotel.* *HJK*, 41(4), 10-13.
- Haren, L. van, & Hillen, J. (2015). *Ontdekken en experimenteren.* *HJK*, 42(8), 30-33.
- Heijden, A. van der, (2015). *Bouwen j/m.* *HJK*, 42(6), 10-13.
- Janssen-Vos, F. (1997). *Spel en spelen.* Assen: Van Gorcum.
- SLO. (2008). *Bouw en doe je mee?* Enschede: Stichting Leerplan Ontwikkeling.
- Knobbe, L. (2012). *Een klas vol jongens en meisjes.* Amersfoort: Kwintesse.